

ÎNCĂ O SPADĂ MICENIANĂ ÎN MUNTENIA

DE

A. D. ALEXANDRESCU

În săpăturile executate cu ani în urmă la Tei s-a găsit și un cuțit de bronz de o formă puțin obișnuită¹. Cuțitul (fig. 1), lung de 0,1958 m, are forma ușor arcuită, muchia puțin și asimetric îngroșată prin ciocănire fiind frumos finisată; tăișul ușor arcuit este ascuțit prin ciocănire pe o singură față; urmele de la ciocănirea tăișului sînt marcate pe cealaltă față de o slabă șanțuire. Partea care a servit de mîner face unghi cu lama propriu-zisă, muchia nu mai este îngroșată, subțindu-se mult spre capăt și purtînd urme de tăieturi. Capătul foarte subțire păstrează o gaură de

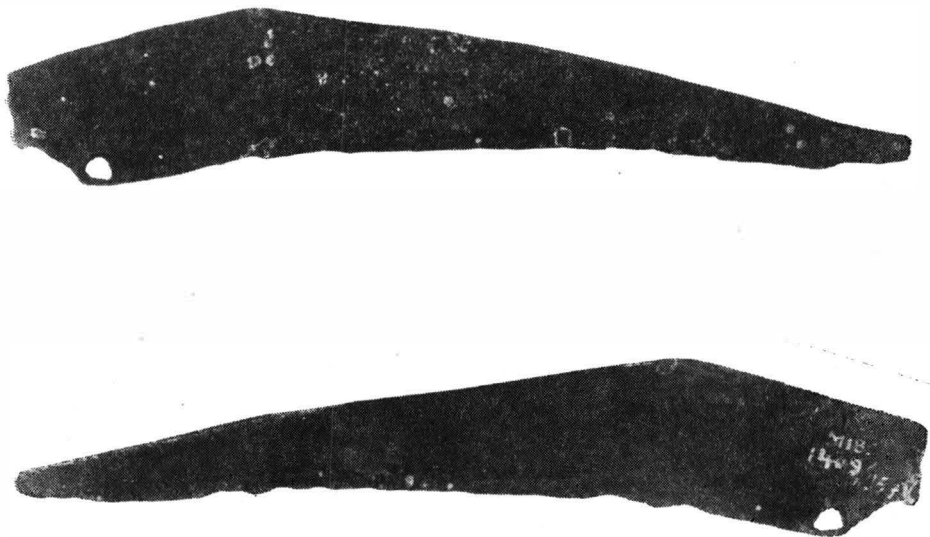

Fig. 1. — Cuțit de bronz descoperit la Tei.

nit lîngă tăiș, precum și urmele altora două, între acestea fiind și puțin îndoit. În această porțiune tăișul este subțiat pe ambele fețe. Vîrfurile cuțitului este rupt. O linie fin incizată marchează despărțirea între lamă și mîner. Piesa este realizată dintr-un bronz gălbui, cu o fină patină negri-

¹ Dinu V. Rosetti, *Civilizația tip București — Die Bukarester Kullur*, București, 1936, p. 12, pl. XV/89.

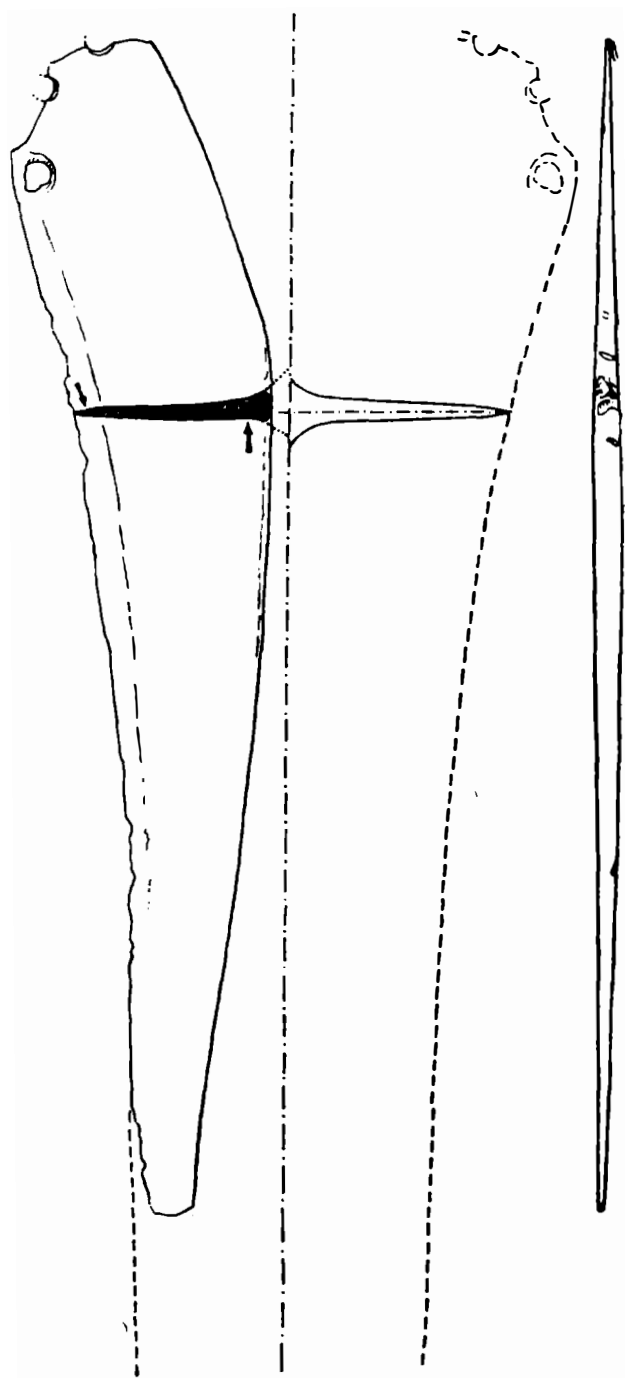

Fig. 2. — Încercare de reconstitui a spadei miceniene.

cioasă, evidentă mai ales la tăiş. Pe faţă şi mai ales spre vîrf suprafaţa a fost deteriorată prin oxidare.

Forma neobişnuită, mînerul cu plasarea nepotrivită a găurilor de nit şi cu tăiş, lama cu tăişul ascuţit secundar, indică evident că este vorba de o reutilizare. Atît calitatea şi aspectul bronzului, cît şi forma cuţitului arată că se înscrie perfect într-o spadă de tip micenian (fig. 2). Piesa reprezintă de fapt un fragment de lamă de spadă transformat în cuţit. Fragmentul făcea parte din partea superioară a spadei, păstrînd urmele a trei găuri de nit de la placa mînerului, iar muchia cuţitului păstrează pe o mică porţiune îngroşarea din marginea nervurii mediane. Pentru a se realiza cuţitul, tăietura de lingă nervura mediană a fost netezită şi fasonată, iar tăişul a fost ascuţit prin batere pe o singură parte, cu care ocazie tăişul iniţial a devenit asimetric, acesta menţinîndu-se în prima formă doar în partea care a devenit mîner. În general, se observă tendinţa de a se da cuţitului o faţă plată.

După cum am arătat cu alt prilej ² încadrarea în tipurile clasice de spade miceniene este dificilă, întrucît piesele de la noi sînt în oarecare măsură deosebite de acestea. Cu atît mai greu este de încadrat spada de la care provine fragmentul nostru. Observăm şi în acest caz fragilitatea plăcii de mîner, care este foarte subţire, iar plasamentul găurilor de nit variază de la piesă la piesă la puţinele la care s-a păstrat. În general, spadele de tip micenian de pe teritoriul nostru au placa de mîner deteriorată, spre deosebire de spadele miceniene clasice, care aveau mereu aceeaşi poziţie a găurilor de nit, cu posibilitatea de fixare a unui mîner mai solid, fapt pentru care în multe cazuri s-au păstrat întregi.

Descoperirea de la Tei reprezintă primul caz de spadă de tip micenian refolosită sub formă de cuţit, aceasta de bună seamă determinat de forma şi mărimea fragmentului, căci în alte cazuri, la Copşa Mare şi Roşiori de Vede, după deteriorare, spadele au fost recondiţionate şi folosite în continuare ca atare.

Forma uşor arcuită spre vîrf şi cu partea de mîner lată pe care a căpătat-o cuţitul copiază, în măsura în care era posibil la o reutilizare, tipul întîlnit în săpăturile de la Căţelu-Nou în 1963 ³, într-un bordei aparţinînd fazei a III-a a culturii Tei, şi care nu este altceva decît o transpunere în bronz a cuţitelor curbe din gresie. Şi la cuţitul de la Căţelu-Nou partea de mîner este lată, lama are o linie uşor arcuită, una din feţe este aproape plată, tăişul este ascuţit pe ambele feţe, totuşi mai pronunţat la una din ele. Cuţitele, ca şi celelalte obiecte de bronz în general, apar în număr mic în aşezările din Bronzul mijlociu. Amintim aici că şi în aşezarea de pe Wietenberg ⁴ s-a găsit un cuţit asemănător celui de la Căţelu-Nou, fără a i se cunoaşte însă poziţia stratigrafică. Nici pentru cuţitul de la Tei aceasta nu este cunoscută, în aşezarea respectivă fiind prezente trei faze ale culturii Tei, şi anume Tei II, III şi IV ⁵, totuşi asemănarea cu

² A. D. Alexandrescu, *Die Bronzeschwerter aus Rumänien*, în *Dacia*, N. S., X (în pregătire).

³ Valeriu Leahu, *Săpăturile arheologice de la Căţelu-Nou*, în *Cercetări arheologice în Bucureşti*, II, 1965, p. 45, fig. 28.

⁴ K. Horedt, *Die Wietenbergkulturr*, în *Dacia*, N. S., IV, 1960, p. 129, fig. 13/1.

⁵ D. V. Rosetti, *op. cit.*, vezi planşele.

piesa de la Cățelu-Nou (Tei III), ne fac să atribuim cuțitul mai degrabă acestei faze; este drept că este singura piesă de comparație pe care o cunoaștem, importantă însă prin faptul că este apărută în mediu Tei și în condiții de descoperire sigure.

Urmează să încercăm a stabili și data posibilă a spadei de la care provine fragmentul transformat în cuțit. Mai probabilă ni se pare datarea în Tei II, întrucât trebuie să admitem că a trecut un timp oarecare pînă la deteriorarea spadei, care nu a mai putut fi reutilizată ca spadă. De altfel ni se pare că este și momentul în care începe să se resimtă în ornamentica ceramicii influența sudică, fapt care apare mai pregnant în faza Tei III; iar tiparul de pandantiv cu motiv micenian descoperit tot la Tei este atribuit de D.V. Rosetti⁶ fazei Fundeni a culturii (= Tei IV), deși acest motiv este caracteristic pentru Tei II⁷ și totodată reprezintă unul din motivele ce apar pe bronzuri din grupul Apa. Oricum, perioada în care au pătruns și în care au fost folosite spadele de tip micenian ni se pare că se poate restrînge la fazele II-III ale culturii Tei⁸. Tot acestei vremi îi aparține și spada de la Roșiori, cu cele două etape de utilizare a ei.

Prin cunoașterea încă a unei spade de tip micenian în mediu Tei — în așezare, nu izolat —, se poate afirma că purtătorii culturii Tei nu erau mai puțin războinici decît cei ai altor culturi contemporane, de pildă cei ai culturii Wietenberg — la care s-au găsit cele mai multe spade de tip micenian —, de asemenea că prin intermediul purtătorilor culturii Tei au ajuns în Transilvania spadele de acest tip, ca și alte elemente de influență sudică.

ENCORE UNE ÉPÉE MYCÉNIENNE DE MUNTÉNIE

RÉSUMÉ

On présente un couteau en bronze, mis au jour il y a quelques années dans l'établissement de Tei, qui n'est en fait que la réutilisation d'un fragment d'une épée mycénienne. La seule pièce connue, pouvant lui être comparée, importante d'ailleurs en raison des conditions de découverte précises dans un milieu culturel Tei, est un autre couteau trouvé dans une hutte de l'établissement de Cățelu-Nou, attribué à la phase Tei III.

⁶ D. V. Rosetti, *op. cit.*, p. 11, pl. IX/49—50.

⁷ *Ibidem*, pl. V/25.

⁸ Din informații de la D. V. Rosetti s-ar fi găsit la București, „Ziduri în Vii”, în Tei IV (Fundeni), o spadă miceniană; nu știm cărui tip îi aparține, este posibil să fie tipul cu cornițe. Tipului cu cornițe îi aparține fragmentul din depozitul din Bronzul final de la Drașna de Jos (I. Andrieșescu, *Novelles contributions...*, în *Dacia*, II, 1925, p. 357—358, pl. II/7), care în forma inițială ar trebui să aparțină fazei Tei IV, fază ce aparține perioadei târzii a epocii bronzului (Valeriu Leahu, *Cu privire la unele probleme ale cronologiei epocii bronzului pe teritoriul Munteniei*, comunicare la Sesiunea științifică a muzeelor, din decembrie 1965).

Sur la foi de ces découvertes l'auteur affirme que ce genre d'épée ainsi que d'autres éléments d'influence méridionale ont pénétré en Transylvanie par l'intermédiaire des porteurs de la civilisation de Tei.

LÉGENDE DES FIGURES

Fig. 1. — Couteau en bronze découvert dans l'établissement de Tei.

Fig. 2. — Essai de reconstitution de l'épée mycénienne.